

Be just and fear not

Jeroen Brouwer

De personages in de toneelstukken van Shakespeare 'zijn eigenlijk niet anders dan handige trefwoorden, verbale kapstukken om onze eigentijdse obsessies en besommeringen aan op te hangen,' aldus essayist Bas Heijne. Twee weken terug werd er in de Tweede Kamer aardig wat aan die karakters opgehangen. Waren Shakespeare's treurspelen tragedies van de versplinterde geest, zijn historiestukken waren tragedies van een versplinterde staat.

De Raad van State heeft zijn jaarverslag gepresenteerd. Vice-voorzitter Tjeenk Willink kenmerkt de terugtrek van de staat de afgelopen twintig jaar toch vooral als een terugtrek van de politieke ideologieën. Ambtenaren kregen minder politieke oriëntatiepunten om hun handelen op af te stemmen en werden aan zichzelf overgeleverd. Oriëntatie op het bedrijfsleven was niet alleen een uiting van de heersende mode, maar ook een *verlegenheidsoplossing*. Professionele uitvoerders worden niet meer aangesproken op hun eigen professionaliteit en hun gemeenschappelijke verantwoordelijkheid, maar, bijvoorbeeld door marktwerking en eisen uit de publieke sector, onder papier bedolven. 'Het is nog niet zolang geleden dat de meeste advocaten gesubsidieerde rechtshulp tot de verantwoordelijkheid van hun beroepsgroep rekenden. Zij is inmiddels steeds meer een door de overheid gefinancierde en gereguleerde rechtsbijstand geworden,' zo valt te lezen.

De observatie van de vice-voorzitter dat de Tweede Kamer zich te vaak laat leiden door 'incidentalisme', daarbij meestal aangemoedigd door de media, schoot in het verkeerde keelgat van PvdA-kamerlid Klaas de Vries. De Kamer had immers uren vergaderd over de rechtsstaat. Dat valt allemaal na te lezen in een aantal verslagen en in een op het moment van schrijven dezes ongecorrigeerd stenogram van de plenaire behandeling in de Kamer. Het ging over het WRR-rapport *De toekomst van de rechtsstaat*. De rol en positie van de advocatuur in de rechtsstaat bleven bepaald onderbelicht. Dat vond De Vries ook. Vraagtekens plaatste hij bij het feit dat vanuit de advocatuur met enige regelmaat kritiek is te horen op het functioneren of het oordeel van de rechter. In zijn reactie geeft minister Donner aan de advocatuur als onderdeel van het rechtssysteem te beschouwen. Dat schept verplichtingen en verantwoordelijkheden, aldus de bewindsman.

Vanuit de Orde is ingebracht dat een fundamenteel debat over de rol en positie van de advocatuur wordt verwelkomd. Het zou onzorgvuldig zijn over de advocatuur alleen maar te spreken naar aanleiding van incidenten.

Wanneer met 'onderdeel van het rechtssysteem' wordt verwezen naar de opvatting dat de advocaat primair dienaar van het algemeen belang is ('officer of the court') en als zodanig bijvoorbeeld het belang van de waarheids-

vinding moet laten prevaleren boven het belang van de cliënt – in tegenstelling tot de opvatting dat hij de juridische belangenbehartiger van zijn cliënt is –, dan is daarover duidelijkheid geboden. Het is overigens de rechtsconsument die gebaat is bij procesmonopolie en verschoningsrecht. Die opvatting ligt ten grondslag aan de bestendige rechtspraak van de Hoge Raad over het belang van het verschoningsrecht versus dat van de waarheidsvinding. In onze visie gaat het dan ook niet om privileges van de advocaat, maar in wezen om privileges van de rechtzoekende.

Bij de plenaire behandeling heeft De Vries een motie ingediend. Grote veranderingen met betrekking tot de advocatuur rechtvaardigen een analyse. Daarin zou onder meer aandacht moeten worden gegeven aan de advocaat als vertegenwoordiger van een cliënt in een rechtsgeding, aan de advocaat als adviseur in de (internationale) adviespraktijk, privileges als procesmonopolie en verschoningsrecht, toegang tot rechtshulp voor particulieren en functioneren van toezicht (klacht- en tuchtrecht). De motie is aangenomen en ondersteund door Dittrich en Van de Camp.

In de *Staatscourant* viel te lezen dat de Vries geïnspireerd was door de wijze waarop advocaten opereerden in de Parmalatzaak, en een enkele advocaat die zich kennelijk publiekelijk had uitgelaten over een onwelgevallige uitspraak. Hoezo geen incidentalisme?

Debatterend over de bijdrage van advocaten aan juridisering zei de minister twee weken geleden letterlijk: dat deze 'in wezen al bij Shakespeare beantwoord wordt in het toneelstuk *Hendrik IV*, waar de nieuwe koning zijn beleid aankondigt met: "Let's start to kill all lawyers". Dat ziet hij als een belangrijke hervorming in het land. Nu, daar valt soms iets voor te zeggen...' De Vries reageerde met de opmerking dat de analyse ook de conclusie kan worden.

Het gehele citaat luidt overigens 'The first thing we do, let's kill all the lawyers'. Het is afkomstig uit *Henry VI* en wordt uitgesproken door Dick the Butcher, volgeling van de anarchist Jack Cade, die overwoog de regering ten val te brengen. Shakespeare was zich hier bewust van het belang van advocaten als hoeders van vrijheid en recht. De prioriteit van de tiran Cade is in de kern een klassiek compliment voor onze professie!

Politici die zich op een anarchist beroepen – een hedendaags toneelschrijver moet daar toch iets moois van kunnen maken. Ik volsta maar met een citaat uit *Henry VIII* en richt mij tot u, advocaten: 'Be just and fear not!'